

MUŽI S ČERVENÝMI BARETY

Kapitoly z dějin a současnosti
výsadekových a speciálních jednotek

Edice Výstavy před budovou Generálního štábu

Výstavu připravil plk. PhDr. Eduard STEHLÍK (Kabmo)

Zvláštní poděkování za poskytnutí podkladů a fotografií patří Vojenskému ústřednímu archivu, 601. skupině speciálních sil, 102. průzkumnému praporu, 43. výsadkovému mechanizovanému praporu, praporčíku Jaroslavu Losenickému, rotmistru Danielu Hlaváčovi (panely 19 až 21), Jaroslavu Čvančarovi, Janě Deckerové a Jiřímu Hokůvovi.

Grafické zpracování Ing. Jiří KRÁL (OKP MO)

Prvopočátky dějin našich výsadkových a speciálních jednotek jsou nerozlučně spjaté s působením čs. zahraniční armády na území Velké Británie a Sovětského svazu v letech druhé světové války. Za první republiky bylo totiž na padák nahlíženo především jako na záchranný prvek pro příslušníky vojenského letectva. Když se v létě 1940 Velká Británie ocitla ve válce s nacistickým Německem osamocena, přišel tehdejší premiér Winston S. Churchill s doktrínou na „podpálení Evropy“, k jejíž realizaci byla vytvořena organizace SOE (Special Operations Executive – Výbor pro zvláštní operace). Jejím úkolem bylo vedení tajné diverzní války proti nacistickému Německu, a to především podporou odbojového hnutí v zemích okupované Evropy. S tím plně korespondovaly plány nejvyšších představitelů čs. exilu, kteří zde viděli vhodný způsob jak se zapojit do spojeneckého úsilí a zároveň poskytnout domácímu odboji nezbytnou pomoc. V letech 1941–1945 bylo připraveno 46 operací s nasazením 121 čs. parašutistů, z nichž sedmatřicet bylo skutečně realizováno a v jejichž rámci bylo do operace vysláno 98 mužů. Naprostá většina z nich plnila zpravodajské, organizační, kurýrní, spojovací a diverzní úkoly, a to nejen v okupované vlasti, ale i na území Francie, Itálie a Jugoslávie.

Čechoslováci a SOE

Vzhledem k tomu, že styk s domácím odbojem spadl do gesce II. (zpravodajského) odboru MNO v Londýně, byl to právě jeho přednosta plukovník František Moravec (druhý zprava), kdo se již 12. prosince 1940 sešel se zástupci SOE a SIS a projednal s nimi možnosti vysílání čs. parašutistů na území okupovaného Československa. Jako první byl již 16. dubna 1941 nasazen rotný Otmar Riedl (operace BENJAMIN), avšak akce skončila neúspěchem.

SOE byla podřízena ministerstvu pro vedení ekonomické války, v jehož čele stál Hugh Dalton. Na snímku je zachycen při návštěvě příslušníků čs. armády ve Velké Británii.

Partnerem Čechoslováků byl při jednání s SOE od samého počátku generál Colin McVean Gubbins, jenž se stal v srpnu 1943 jejím ředitelem.

Při detailním řešení objevujících se problémů byl spolehlivým rádcem Čechoslováků Gubbinsův blízký spolupracovník podplukovník Peter Wilkinson.

Od léta 1941 se příprava čs. parašutistů rozeběhla na zcela nových základech a v podstatně širším měřítku. V rámci 1. oddělení II. odboru MNO byla totiž vytvořena Zvláštní skupina D, která od té doby zajišťovala jak výběr parašutistů, tak i jejich přípravu a výcvik.

Na skotských vřesovištích

Zatímco paravýcvik, kterým naši vojáci procházeli, byl prováděn ve výcvikovém středisku STS (Special Training School) 51 v Ringway u Manchesteru, speciální kurs útočného boje byl organizován v okolí skotského Arisaigu. Na snímku jsou první čs. absolventi kurzu na STS 25 (zleva): desátník aspirant Václav Málek, desátník aspirant Libor Zapletal (operace BIVOUAC, popraven 27. 9. 1944 v Mauthausenu), rotný Josef Gemrot (operace CALCIUM), svobodník aspirant František Pavelka (operace PERCENTAGE, popraven 11. 1. 1943 v Berlíně), nadporučík František Lopaur, rotmistr Josef Gabčík (operace ANTHROPOID, padl 18. 6. 1942 v Praze), rotmistr Leopold Musil (operace TUNGSTEN) a desátník Vojtěch Lukašík (operace INTRANSITIVE, padl 8. 1. 1943 v Jankovicích).

Velitelem STS 25 byl v letech 1941–1942 skotský patriot podplukovník James Thomas Young.

Jedním z nejdůležitějších předmětů byl pochopitelně výcvik ve střelbě. Jeho součástí byl i nácvik pudové (letmé) střelby ze samopalů a pistolí. Náročný výcvik probíhal ve všech situacích, které mohly parašutisty v okupované vlasti potkat. Procvičovala se střelba na pevné i pohyblivé cíle, a to jak ve volném terénu, tak i v uzavřených objektech.

Součástí výcviku bylo i zdolávání nejrůznějších typů překážkových drah. Volba metody překonání překážky byla ponechávána plně na konkrétním vojákovvi. Muselo to však být co nejrychleji. Čas se počítal a přílišné otálení mohlo mít za následek opakování úkolu.

Součástí kursů byla i sebeobrana, pro niž se v britské terminologii vžil „mírumilovný“ odborný termín „silent-killing“ (tiché zabíjení). Dovoleno při něm bylo vše. Jeden z britských instruktorů tehdy prohlásil: „Neopovažte se mi pánové říkat, že hrajeme bez pravidel. Tohle není kriket. A jen tak mimochodem, pokud vím, Hitler kriket nehraje.“

Atentát na Reinharda Heydricha

Nejúspěšnější akcí připravenou II. odborem londýnského MNO v úzké součinnosti s britskou SOE se bezpochyby stala operace ANTHROPOID – atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Atentát patří k nejvýznamnějším činům československého odboje, jehož ohlas dalece přesáhl hranice protektorátu a právem se řadí mezi největší činy evropské protinacistické rezistence. Jeho vykonavatelé, rotmistři Josef Gabčík a Jan Kubiš, byli v říjnu 1941 cvičeni mimo jiné i na STS 21 Arisaig House.

Major Cecil V. Clarke, hlavní autor „bomby pro Heydricha“.

Kapitán Alfgar C. G. Hesketh-Prichard, šéf československé sekce SOE a spoluautor plánu útoku na Heydrichův automobil.

Výsadek ANTHROPOID – rotmistři Jan Kubiš a Josef Gabčík (zleva).

Commando Country

Od června 1940 začaly být v rámci britské armády budovány speciální jednotky tzv. commandos. Jejich tvrdý a náročný výcvik probíhal v odlehlých oblastech skotské vrchoviny, které se začalo přezdívat „Commando Country“ (Země Commando). Právě zde s nimi přicházeli Čechoslováci do častého kontaktu.

Zámek Inverlochy poblíž Fort William se stal od 28. dubna do 1. června 1943 místem, kde vybraní příslušníci 1. čs. samostatné brigády procházeli zvláštním „assault coursem“. Místním „zámeckým pánem“ byl veterán z první světové války major Dennis A. Stuart (třetí zprava). Na fotografii jsou britští instruktoři se svými československými kolegy.

Britští instruktoři ve spolupráci s českými studenty chystají speciální kursu v Inverlochy: „sjezd“ z tamního viaduktu. Spustit se z 80 stop vysokého železničního mostu vyžadovalo nemalý kus odvahy a sebeovládání. Z Čechoslováků nikdo nezaváhal...

Žádná překážka nebyla nepřekonatelná, když byli na blízku kamarádi, kteří pomohli. Společně prožité strážně výcviku upevňovaly navázaná přátelství, která mnohdy vydržela až do posledních okamžiků jejich životů.

Kapitán Josef Otisk byl jediným čs. důstojníkem, který absolvoval kompletní výcvik britských commandos. Jeho obdobu poté zavedl i pro vybrané příslušníky 1. čs. samostatné brigády ve Velké Británii. Do vlasti odletěl na podzim 1944 jako velitel výsadku WOLFRAM.

Kapitán Josef Otisk (uprostřed) se svým týmem československých commandos.

Výsadky z Východu a 2. čs. samostatná paradesantní brigáda v SSSR

Prvními Čechoslováky, kteří seskočili z Východu na území okupované vlasti, byli příslušníci dvou výsadků připravených Československou vojenskou misí v SSSR vedenou gen. Heliodorem Píkou. Té se podařilo v rámci operace S/1 na konci srpna, respektive v září 1941 do vlasti vyslat dvě skupiny. Ty však pro nedostatek zkušeností, navigační chyby při vysazení i z důvodu selhání některých jednotlivců svůj úkol nesplnily. Program dalších výsadků byl proto zastaven.

Dne 17. ledna 1944 byla v Jefremově zřízena 2. čs. samostatná paradesantní brigáda v SSSR – první skutečný výsadkový svazek v našich vojenských dějinách. Základem brigády, jejímž velitelem se stal plukovník pěchoty Vladimír Přikryl, byli slovenští vojáci, kteří na přelomu let 1943/1944 hromadně přešli na sovětskou stranu. Již koncem ledna 1944 dosáhl počet příslušníků brigády 2 714 osob a bylo tak možné zahájit výcvik, který byl završen prvními seskoky (na snímku balení padáků na dvoře jefremovských kasáren).

Od března 1944 začala druhá etapa přípravy, jež byla zaměřena na bojové seskoky padákem a taktické výsadky organických jednotek.

Náročný výcvik absolvovaly u 2. čs. samostatné paradesantní brigády v SSSR i ženy.

Dne 22. dubna 1944 absolvovala brigáda v Jefremově závěrečné seskoky. Následně převzala z rukou gen. Heliodora Píky bojový prapor a přesunula se do Proskurova, kde pokračovala v intenzivní přípravě a očekávala své bojové nasazení.

Na pomoc povstalcům a v osvobozené republice

Dne 29. srpna 1944 vypuklo Slovenské národní povstání. Bezprostředně po obdržení této zprávy chtěli vojáci 2. čs. paradesantní brigády v SSSR vyrazit bojujícímu Slovensku na pomoc. Sovětské velení však rozhodlo jinak. Brigádu nasadilo jako pěší jednotku do bojů o přístupy k Dukelskému průsmyku v prostoru Szanoku, kde utrpěla vážné ztráty (na snímku velitel brigády plk. Vladimír Přikryl při vydávání rozkazu k útoku na Besko a Korsun).

Poté, co bylo zjištěno, že se původní časový rozvrh dukelské operace nepodařilo splnit, byla 2. čs. paradesantní brigáda v SSSR stažena z fronty, přesunuta do Krosna a odtud letecky přepravena na střední Slovensko. Zde byla okamžitě nasazena na nejvíce ohrožené úseky. Její úspěchy dosažené v bojích s mnohem silnějším nepřítelem představují jednu z nejvýznamnějších kapitol historie čs. výsadkového vojska.

Dne 28. října 1944 přešla parabrigáda v prostoru Donovaly na partyzánský způsob boje. V krutých zimních podmínkách překonala v listopadu 1944 masiv Chabence (zcela vpravo je na snímku její velitel plk. Příkryl) a až do února 1945, kdy se spojila s postupujícími jednotkami Rudé armády, operovala v masivu Nízkých Tater.

V únoru 1945 byla do vlasti vysazena skupina PLATINUM-PEWTER, jejíž velitel kpt. Jaromír Nechanský (v košili) se stal vedoucím vojenské sekce ČNR. Za pražského povstání v květnu 1945 úzce spolupracoval s velitelstvím Bartoš gen. Karla Kuťlvašra (vlevo) a spolu s radistou Jaroslavem Klemešem zajišťoval jeho spojení s Londýnem.

Dne 28. září 1947 byla na chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici v Praze, v němž 18. června 1942 svedlo svůj poslední boj sedm hrdinných parašutistů, odhalena pamětní deska padlým a jejich popraveným pomocníkům z řad pravoslavné církve. Slavnostního defilé se tehdy zúčastnilo i několik desítek čs. parašutistů, mezi nimi i velitelé nejúspěšnějších výsadků z let okupace. Po komunistickém puči v únoru 1948 skončila většina z nich ve věznicích totalitního režimu nebo v exilu. Major Jaromír Nechanský (velitel výsadku PLATINUM-PEWTER – na fotografii první zleva) byl v roce 1950 dokonce popraven.

Počátky výsadkového vojska v poválečném Československu

Dne 1. října 1947 byl v Zákupech u České Lípy zřízen 71. výsadkový prapor. Šlo o vůbec první výsadkový útvar čs. armády, jenž měl vytvořit nezbytný základ pro následnou rozsáhlejší výstavbu výsadkových jednotek u nás.

Plukovník Oldřich Talášek, první velitel 71. výsadkového praporu, bývalý příslušník Zvláštní skupiny D ve Velké Británii a 2. čs. samostatné paradesantní brigády v SSSR. V srpnu 1951 byl z armády nezákonně propuštěn a šikanován. Po listopadu 1989 byl posmrtně rehabilitován.

Dnem 15. srpna 1948 byla Skupina výsadkového vojska reorganizována na Velitelství výsadkového vojska, jež se stalo samostatnou složkou Hlavního štábu. Vytvoření výsadkového vojska jako samostatného druhu vojska představovalo zlom, jenž následně umožnil přistupovat k problémům, jež výsadkáře trápily a omezovaly, mnohem koncepčněji.

Výsadkové cvičiště v Hradčanech navštívil v čele generality čs. armády i tehdejší ministr národní obrany generál Ludvík Svoboda doprovázený generálem Karlem Palečkem.

Ve výcvikových střediscích v Hradčanech u Mimoně a ve Stráži pod Ralskem procházeli příslušníci 71. výsadkového praporu náročným výcvikem, který zde organizoval velitel výcvikové roty kapitán Josef Černota, bývalý příslušník výsadku WOLFRAM.

Významného ocenění se příslušníkům 71. výsadkového praporu dostalo 3. března 1948, kdy útvar obdržel čestný název Československých parašutistů, odkazující na tradice 2. čs. samostatné paradesantní brigády v SSSR i na výsadky vyslané do okupované vlasti z Velké Británie, čímž symbolizoval jednotu našeho zahraničního odboje.

22. výsadková brigáda v Prešově a Prostějově

Nový velitel výsadkového vojska podplukovník Alexander Kováč, který nahradil generála Karla Palečka, začal jeho výstavbu orientovat na operačně-taktické výsadky podle sovětského vzoru. Zároveň zahájil redislokaci výsadkových jednotek na Slovensko. Již 15. března 1950 byl v Žilině zřízen 65. výsadkový prapor a 1. října 1951 vznikly v posádce Sabinov 172. mechanizovaný výsadkový prapor a 173. výsadkový dělostřelecký oddíl. Následně byla 1. října 1952 v Prešově zřízena 22. výsadková brigáda, které byly podřízeny všechny výše uvedené útvary včetně 71. výsadkového praporu, jenž byl v říjnu 1952 přemístěn ze Zákup do Prešova (na snímku je základna pro seskoky z upoutaných balonů zřízená nad obcí Solivar u Prešova).

Nedílnou součástí prešovského výsadkového cvičiště bývala i proslulá „opičí dráha“, se kterou se důvěrně seznámil každý příslušník 22. výsadkové brigády.

V létě 1960 byla 22. výsadková brigáda přemístěna z východoslovenského Prešova na střední Moravu. Její velitelství, 71. a 72. výsadkový prapor a k 1. říjnu 1960 nově zřízená výsadková protitanková baterie byly dislokovány v Prostějově; 65. výsadkový prapor a 22. výsadkový průzkumný prapor našly svůj nový domov v Holešově.

Dne 19. září 1966 bylo v rámci cvičení VLTAVA z letounů An-12 do prostoru Hartmanice vysazeno více než tisíc příslušníků 22. výsadkové brigády, a to i s podpůrnou bojovou technikou. Šlo o největší nasazení čs. výsadkářů od konce druhé světové války.

Dne 1. září 1961 vznikl v Holešově reorganizací 22. výsadkového průzkumného praporu zvláštního určení 7. výsadkový pluk zvláštního určení, jenž byl přímo podřízen Zpravodajské správě Generálního štábu. Za statečné postoje jeho příslušníků za okupace v srpnu 1968 rozhodlo normalizační velení ČSLA o bezprecedentním kroku – likvidaci útvaru. Většina jeho velitelů byla z armády propuštěna a čekala na ně léta šikanování a diskriminace.

Od 22. výsadkového pluku zvláštního určení zpět k 22. výsadkové brigádě

V souvislosti s „dočasnou“ přítomností okupačních sil na území ČSSR byl v roce 1969 snížen početní stav ČSLA o 20 000 osob a zároveň byla provedena její reorganizace. Ta se zásadně dotkla i prostějovského útvaru. 22. výsadková brigáda byla k 1. září 1969 reorganizována na 22. výsadkový pluk. Původní samostatné výsadkové prapory (65., 71. a 72.) i 22. výsadkový protitankový oddíl byly zrušeny a nahrazeny 1. a 2. výsadkovým padákovým praporem. Kromě nich byl zřízen i 3. výsadkový padákový prapor zvláštního určení, jenž vznikl ze zrušeného holešovského 7. výsadkového pluku zvláštního určení.

Príslušníci 22. výsadkového protitankového oddílu při stříbě z 82mm bezzákluzového kanónu vz. 59

Důležitou změnou prošel prostějovský útvar k 1. září 1976, kdy byl reorganizován na 22. výsadkový pluk zvláštního určení a v rámci Velitelství Západního vojenského okruhu předán od Správy bojové přípravy ke Zpravodajské správě ZVO. Pluk tím definitivně získal průzkumný a diverzní charakter (dne 1. listopadu 1982 byl přejmenován na 22. výsadkový pluk speciálního určení).

I v osmdesátých letech patřil prostějovský pluk bezesporu k nejlepším útvarům nejen v celé ČSLA, ale i v rámci Varšavské smlouvy. Díky dosahovaným výsledkům si získal prestiž a uznání a byl oprávněně považován za elitní.

Na podzim 1987 došlo ke splnění přání, o němž dlouhých osmnáct let snily stovky prostějovských výsadkářů: na základě nařízení náčelníka Generálního štábu ČSLA byl 22. výsadkový pluk speciálního určení dnem 1. listopadu 1987 reorganizován na 22. výsadkovou brigádu speciálního určení. Ta byla bojovým svazkem speciálního průzkumu, jenž spadal přímo pod velení Zpravodajské správy Velitelství Západního vojenského okruhu (o jeho značné důležitosti v rámci celé ČSLA svědčí i ta skutečnost, že šlo o prostředek frontu).

Armádní sportovní družstvo parašutismu Dukla Prostějov (1961–1974)

Historie armádního sportovního parašutismu se v Prostějově začala psát 8. listopadu 1961, kdy byla u 22. výsadkové brigády zřízena reprezentační četa pro výchovu a výcvik reprezentantů čs. armády, jejímž velitelem a hlavním trenérem se stal kpt. Stanislav Blažej. V přímé

souvislosti s dosahovanými úspěchy bylo v březnu 1963 v Prostějově zřízeno Armádní sportovní družstvo parašutismu Dukla Prostějov (ASD), jehož úkolem měla být příprava sportovních parašutistů jak pro armádní, tak i republikovou reprezentaci.

Parašutisté ASD jen v letech 1963–1964 vytvořili 14 světových rekordů a další úspěchy na sebe nedaly dlouho čekat. Na mistrovství světa konaném v roce 1970 na Bledu v Jugoslávii se jim podařilo vybojovat dva tituly mistrů světa v družstvech (v přesnosti přistání skupin a kombinaci), o než se zasloužili Václav Kumbár a Josef Pospíchal. Ten si navíc odnesl i dvě stříbrné medaile v individuálních soutěžích.

Další mimořádný úspěch ASD Prostějov se dostavil v roce 1972 na mistrovství světa v americkém Tahlequahu, kde Luboš Majer vybojoval titul mistra světa v přesnosti přistání jednotlivců, Josef Pospíchal stříbrnou medaili v akrobacii jednotlivců a bronzovou medaili v kombinaci jednotlivců, k nimž přibyla i bronzová medaile v celkovém hodnocení družstev.

V září 1972 se téměř kompletní ASD zúčastnilo VI. mistrovství spřátelených armád v Bulharsku, které skončilo tragédií. Dne 21. září 1972 narazil na nechráněném železničním přejezdu do autobusu naší výpravy projíždějící rychlík. Následky srážky byly děsivé. Ze třináctičlenné čs. výpravy přežili s těžkými zraněními pouze dva: rtm. Ivan Hoššo a por. Bedřich Chudoba. Zbývajících jedenáct jejích členů zahynulo, a ASD tak prakticky přestalo existovat. Na snímku příslušníků ASD Prostějov (vlevo dole) pořízeném v Sofii pouhý den před tragickou nehodou jsou: v první řadě (zleva) Miloš Krška, Ivan Hoššo, Josef Pospíchal, Jaroslav Havránek; ve druhé řadě (zleva) důstojník bulharského letectva, Jiří Stárek, Jaroslav Svoboda, Oldřich Varmuža, Stanislav Blažej; ve třetí řadě (zleva) Bedřich Chudoba, Luboš Majer, František Sležuk a Jaroslav Jehlička.

Poslední rozloučení s tragicky zahynulými kamarády se v kasárnách 22. výsadkového pluku v Prostějově uskutečnilo v sobotu 23. září 1972 dopoledne.

V operacích Pouštní štít a Pouštní bouře (1990–1991)

Na konci léta 1990 došlo k události, jež měla následně mimořádný význam pro mezinárodní prestiž Československa. Dne 2. srpna 1990 okupovaly irácké jednotky Kuvajt. Brzy poté vznikla koalice 28 zemí, jejichž vlády vyslaly v rámci operace Pouštní štít (Desert Shield) do ohrožené oblasti své jednotky. Mezi nimi byla i naše republika, která přispěla speciální protichemickou jednotkou, jejímž velitelem se stal plukovník Ján Valo. Jednotka se skládala

výhradně z dobrovolníků a sestávala z velitelství spolu se štábem, tří protichemických odřadů, zdravotnického odřadu, roty týlového a technického zabezpečení, strážní roty, spojovací čety a skupiny učitelů protichemického zabezpečení.

Dobrovolníci byli do čs. protichemické jednotky vybráni jak z řad vojáků z povolání, tak i vojáků základní služby, a to v posádkách Liberec (chemičtí specialisté), Hostivice (zdravotnický tým), Horní Počaply (těl a technické zabezpečení), Slaný (spojari a část řidičů) a v neposlední řadě Prostějov a Chrudim (strážní rota).

Jednotka zaujala 24. prosince 1990 prostor v poušti poblíž města Hafr-El Batin, kde prováděla průzkum zaměřený na zjišťování chemických nebo jaderných zbraní. V případě jejich nasazení měla provádět speciální očistu zasažených osob a techniky a poskytovat lékařskou pomoc (na snímku jsou hořící kuvajtské ropné vrty).

Přestože měl Irák v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 673 okupovaná území Kuvajtu vyklidit nejpozději do 15. ledna 1991, nestalo se tak. Proto spojenecké síly zahájily krátce po půlnoci 17. ledna 1991 bojovou operaci Pouštní bouře (Desert Storm). Čs. jednotka postupovala spolu s vojsky prvního sledu na území Kuvajtu, kde překonala známou Saddámovu linii minových polí.

Svou válečnou pouť ukončila jednotka jen několik málo kilometrů jižně od hlavního města Kuvajt City. V průběhu května 1991 se její příslušníci vrátili zpět do vlasti. Po celou dobu nasazení byla jednotka příkladem profesionálního přístupu k plnění povinností a položila základy moderních tradic Armády České republiky.

Od 22. výsadkové brigády speciálního určení k 6. speciální brigádě

Dnem 1. listopadu 1992 přišel prostějovský útvar po čtyřech desetiletích o svůj tradiční název a z 22. výsadkové brigády speciálního určení byl přejmenován na 6. speciální skupinu (ani to však nebyla změna poslední – 1. června 1993 byla 6. speciální skupina přejmenována na 6. speciální středisko a 1. října 1995 na 6. speciální brigádu). V roce 1993 prostějovský útvar navštívil tehdejší ministr obrany Antonín Baudyš (vpravo), doprovázený náčelníkem Generálního štábu generálplukovníkem Karlem Pezlem a velitelem Vojenského velitelství Střed generálporučíkem Františkem Podešvou.

jež odjela do zahraniční operace pod vlajkou NATO, jejímž členem se Česká republika stala 12. března 1999.

Mimořádné místo v dějinách prostějovského útvaru i naší armády jako celku, zaujímá nasazení 6. průzkumné roty do operace Joint Guardian v rámci sil KFOR na území Kosova (od července 1999 do ledna 2000). Rota byla vůbec první jednotkou AČR,

Dne 1. října 2001 byl prostějovský útvar reorganizován a přejmenován na 6. skupinu speciálních sil. O osm měsíců později byly dvě bojové skupiny útvaru vyslány jako ochranný tým 6. polní nemocnice do afghánského Kábulu.

Ráno 20. března 2003 zahájili spojenci letecké údery na Irák. V přímém ohrožení se tak ocitl 1. česko-slovenský prapor radiční, chemické a biologické ochrany působící v Kuvajtu. Již 23. března 2003 byl k posílení jeho ochrany vyslán šestnáctičlenný oddíl prostějovského útvaru. Jeho příslušníci byli také prvními vojáky AČR, kteří vstoupili na území Iráku. V kuvajtské poušti a později i v Iráku působily rovněž dvě desítky příslušníků 43. výsadkového mechanizovaného praporu.

Dne 9. května 2002 byl útvaru na náměstí T. G. Masaryka v Prostějově předán bojový prapor a skupina dnem 1. listopadu 2002 přešla do podřízenosti Vojenské zpravodajské služby Vojenského zpravodajství MO ČR. Dne 1. července 2003 byla reorganizována a přejmenována na 601. skupinu speciálních sil.

601. skupina speciálních sil Generála Moravce

Prostějovská 601. skupina speciálních sil Generála Moravce zaujímá v AČR zcela výjimečné postavení, neboť je jediným reprezentantem speciálních sil jako druhu vojska. Příslušníci útvaru, který je cestou ředitele Vojenského zpravodajství přímo podřízen ministru obrany, jsou vycvičeni k provádění speciálního průzkumu, úderných akcí i k řešení úkolů zvláštní důležitosti. Operace speciálních sil mohou být prováděny jak za války, tak i v míru a příslušníci „šestsetjedničky“ jsou připraveni plnit je v jakýchkoliv klimatických podmínkách kdekoli na světě. Proto je kladen velký důraz na operační bezpečnost, tedy na ochranu identity vojáků i jejich rodinných příslušníků. Motto 601. skupiny speciálních sil zní: „Dum Spiro Spero – Dokud dýchám, doufám.“ Základním organizačním prvkem útvaru jsou čtyřčlenné bojové skupiny, které jsou plně soběstačné a mohou poměrně dlouhou dobu působit v prostoru protivníka.

Skupina špičkových odstřelovačů je v rámci útvaru zařazena u 1. střediska speciálního výcviku.

Všichni příslušníci útvaru musí zvládnout seskok padákem. Část z nich je cvičena i v seskocích z výšek kolem deseti tisíc metrů, a to jak s okamžitým otevřením padáku (HAHO), tak i s jeho otevřením těsně nad zemí (HALO).

Ve struktuře útvaru existuje i skupina ženijních specialistů, jejíž příslušníci jsou vycvičeni nejen jako potápěči, ale i jako pyrotechnici.

Horolezecký výcvik bojových skupin probíhá jak ve skalách, tak i v zastavěných oblastech.

I zimní výcvik 601. skupiny speciálních sil představuje dokonale propracovaný a do všech detailů dovedený systém. Největší suma zkušeností byla převzata od norských, italských a rakouských speciálních jednotek.

601. skupina speciálních sil v operaci Enduring Freedom

Kontingent speciálních sil, kterému velel plukovník Ondrej Páleník, zahájil působení v operaci Enduring Freedom na území Afghánistánu 24. března 2004, a to jako vůbec první bojová jednotka AČR v dějinách. Po příletu na leteckou základnu v Bagramu byl nejdříve vybudován základní tábor. O pouhé dva týdny později začaly malé průzkumné týmy působit v oblasti Tora Bora jižně od Dželálábádu, tedy v místech,

kde krátce předtím příslušníci amerických speciálních sil pátrali po Usámovi bin Ládinovi a jeho věrných. Bojové úkoly byly často plněny v extrémních terénních a klimatických podmínkách (až 3 400 metrů nad mořem, bouřky, silný vítr, vysoké rozdíly denních a nočních teplot). Výsledky, kterých se podařilo dosáhnout, však byly mimořádné.

Po prvním bloku úkolů v oblasti Tora Bora bylo rozhodnuto, že příslušníci kontingentu budou do dalších operací nasazováni z předsunuté základny amerických Special Forces ležící v horském údolí poblíž Asadabádu. Odtud příslušníci kontingentu vyjížděli směrem k pákistánské hranici, a to mnohdy po úzounkých horských stezkách, kde často hrozil pád do propasti. Vysoké bylo i nebezpečí nástražných výbušných systémů.

Boj se v Afghánistánu nevede jen o kóty a horská údolí, ale především o srdce místních obyvatel. Získat si jejich důvěru je pro další vývoj naprosto nezbytné. Proto se příslušníci kontingentu snažili v rámci svých skromných možností místnímu obyvatelstvu alespoň trochu pomoci. Pořádali kliniky, ošetřovali nemocné a zraněné a distribuovali zdravotnický materiál.

Aby nemuseli naši vojáci absolvovat nebezpečnou cestu z Bagramu do Asadábádu po vlastní ose, byli na místo přepraveni letecky. Dopravní Herculesy je nejdříve spolu s Land Rovery převezly z Bagramu do Dželálábádu. Na tamní základně auta najela přímo do vrtulníků, které s nimi přistály na asadábádské základně.

Operace, do nichž se příslušníci kontingentu v roce 2004 v Afghánistánu zapojili, byly plněny v úzké součinnosti s příslušníky amerických a australských speciálních sil. Naši vojáci v nich čestně obstáli, čímž začala být budována současná vysoká mezinárodní prestiž českých speciálních sil. Náš kontingent ukončil působení v operaci Enduring Freedom návratem poslední skupiny zpět do vlasti 21. září 2004.

601. skupina speciálních sil v operaci Enduring Freedom podruhé

Na první úspěšné afghánské působení 601. skupiny speciálních sil navázal i její druhý kontingent, jenž v zemi působil od 16. května do 8. listopadu 2006. Po příletu na spojeneckou základnu v Kandaháru bylo rozhodnuto o rozdělení kontingentu na dvě části, z nichž velitelství zůstalo dislokováno v Kandaháru a bojové složky, prvky štábu a logistické podpory zaujaly předsunutou základnu Anaconda v provincii Uruzgán. Střídání osob probíhalo letecky přibližně jednou za tři týdny.

Úkoly speciálního průzkumu a úderné akce typu „capture or kill“ byly na rozdíl od roku 2004 prováděny především na modernizovaných a mohutně vyzbrojených vozidlech Land Rover. Při bojovém nasazení se výborně osvědčily 30mm granátomety AGS-17 ruské provenience.

Prohlubování vzájemné důvěry mezi místním obyvatelstvem a vojáky speciálních sil napomáhala pravidelná setkání (šury) s radou starších a poskytování bezplatné zdravotnické pomoci. Nejčastějšími pacienty lékařů a zdravotníků speciálních sil byli staří lidé a malé děti. Mnoha z nich se dokonce podařilo zachránit život.

K přepravě většího množství vojáků a materiálu bývaly nejčastěji používány vrtulníky CH-47 Chinook (na snímku) doprovázené stroji UH-60 Black Hawk. Ochranu během letu i při mezipřistání zajišťovaly bojové vrtulníky AH-64 Apache.

V průběhu plnění více než třiceti, často vícedenních, bojových operací došlo opakovaně k přímým střetům s nepřítelem, který během bojů utrpěl velké ztráty. Všichni příslušníci jednotky se po pěti měsících znovu shledali v základním táboře a 8. listopadu 2006 se šťastně vrátili do vlasti.

601. skupina speciálních sil v operaci Enduring Freedom potřetí

Potřetí a tentokrát nejdéle plnila 601. skupina speciálních sil své úkoly na území Afghánistánu od června 2008 do prosince 2009. V rámci tohoto nasazení postupně působily tři kontingenty speciálních sil, každý v délce trvání šesti měsíců. I tentokrát si příslušníci „šestsetjedničky“ vybudovali základní tábor na letišti Kandahár. Bojová část kontingentu se následně pozemním konvojem přesunula na 250 kilometrů vzdálenou základnu Anaconda v provincii Uruzgán. Společně s ní cestu absolvovali

i příslušníci amerických speciálních sil a na 130 nákladních automobilů, které vezly zásoby na nadcházející zimu. Cesta trvala osm dní, z nichž čtyři se intenzivně bojovalo. O intenzitě bojů svědčí to, že překonání posledních dvaceti kilometrů konvoji trvalo plné tři dny!

Naprostá většina materiálu musela být na základnu dopravována letecky. Piloti velkých dopravních letounů C-17 prokazovali skutečné mistrovství. S mnohasetkilogramovými kontejnery shazovanými na padácích se bezpečně trefovali přímo do středu vytyčené plochy.

Velké úsilí kontingentu speciálních sil se zaměřovalo i na výcvik afghánských bezpečnostních sil v souladu s ideou, že vycvičené místní bezpečnostní složky jsou jednou z nezbytných podmínek pro řešení problémů Afghánistánu.

Kontingent speciálních sil za svého působení na základně Anaconda provedl více než 200 bojových operací, některé v délce trvání až několika dní, během nichž se čeští vojáci opakovaně dostávali do přímého střetu s nepřítelem. Poslední příslušník kontingentu speciálních sil stanul na domácí půdě na Štědrý den 2009.

Dne 13. května 2010 poctil 601. skupinu speciálních sil svou návštěvou velitel amerických speciálních sil admirál Eric T. Olson, který do České republiky přijel proto, aby zde jako výraz úcty za práci odvedenou v letech 2008–2009 v Afghánistánu osobně vyznamenal 15 příslušníků útvaru vysokými americkými vyznamenáními.

102. průzkumný prapor Generála Karla Palečka

Historie 102. průzkumného praporu sahá do roku 1994, kdy byl v Kroměříži zřízen 2. odřad hloubkového průzkumu. Ten byl o rok později přemístěn do Prostějova, přeměněn na 2. prapor hloubkového průzkumu a začleněn do 2. brigády vojenského zpravodajství a radioelektronického boje. Po reorganizaci svazku na 11. brigádu vojenského zpravodajství a radioelektronického boje (v roce 1997) byl útvar přechýšlován na 115. prapor hloubkového průzkumu, jenž se 1. října 2000 stal 11. průzkumným praporem 1. mechanizované divize. V prosinci 2003 byl jeho sloučením s 2. průzkumným praporem (Strašice), 4. průzkumným praporem (Bechyně) a 7. průzkumným praporem (Kroměříž) vytvořen 102. průzkumný prapor. Útvar je určen k vedení bojového, optoelektronického, vzdušného a hloubkového průzkumu včetně provádění úderných akcí, monitorování situace v přiděleném prostoru, vyhledávání a ničení průzkumných a diverzních jednotek a teroristických uskupení.

Na fyzickou i psychickou odolnost všech příslušníků 102. průzkumného praporu jsou kladeny velké nároky. Všichni příslušníci útvaru procházejí velmi náročným speciálním výcvikem, který sestává ze všech druhů pozemního výcviku a výsadkové přípravy.

Vedle bojového průzkumného vozidla Svatava sloužícího k vedení pozemního průzkumu má 102. průzkumný prapor ve své výzbroji ještě jeden prostředek, s nímž se nesetkáme u žádného jiného útvaru AČR. Jde o bezpilotní průzkumný systém Sojka umožňující vedení vzdušného optoelektronického průzkumu bojiště a pozemních cílů. V omezené míře může také zajišťovat úkoly elektronického boje.

Příslušník roty bezpilotních prostředků 102. průzkumného praporu při odhozu (startu) bezpilotního průzkumného prostředku RQ-11 Raven (VVP Březina, leden 2012).

Na přelomu června a července 2009 se příslušníci roty hloubkového průzkumu 102. průzkumného praporu zúčastnili v Žilině 14. ročníku mezinárodního výsadkového víceboje elitních vojenských jednotek a speciálních policejních jednotek Antropoid. V konkurenci 13 čtyřčlenných hlídek z Belgie, Číny, Chorvatska, Nizozemska, USA, Velké Británie a Slovenska dokázali stejně jako v roce 2006 obsadit první místo.

102. průzkumný prapor v Afghánistánu

Nasazení 102. průzkumného praporu do první zahraniční operace se uskutečnilo na jaře roku 2005, kdy se jeho příslušníci zapojili do Provinčního rekonstrukčního týmu (PRT) Fayzabad (v rámci mise ISAF) v afghánské provincii Badakšán. Od února 2008 tvořili příslušníci 102. průzkumného praporu rovněž jádro 1. kontingentu AČR v Provinčním rekonstrukčním týmu Lógar (na snímku je vztyčení státní vlajky při zahájení činnosti na základně Shank v Lógaru).

Návrat příslušníků 102. průzkumného praporu, kteří zajišťovali ochranu členů PRT při jejich činnosti v terénu, na základnu Shank (1. jednotka PRT Lógar, červen 2008).

Příslušník roty bezpilotních prostředků 102. průzkumného praporu odhazuje (startuje) bezpilotní průzkumný prostředek RQ-11 Raven k průzkumnému letu kolem základny Shank v Lógaru (8. jednotka PRT Lógar, červenec 2011).

Společná patrola složená z příslušníků 2. průzkumné roty 102. průzkumného praporu a afghánských policistů ve městě Pol-e Alam v provincii Lógar (8. jednotka PRT Lógar, září 2011).

Příslušníci 1. průzkumné roty 102. průzkumného praporu při průjezdu rozbahněným terénem na patrole v provincii Badakšan (2. kontingent PRT Fayzabad, březen 2006).

Čelo pochodové sestavy 102. průzkumného praporu po návratu z Afghánistánu při vojenské přehlídce 28. října 2008 v Praze.

43. výsadkový mechanizovaný prapor Československých parašutistů I.

Dne 1. července 1994 byla zřízena 4. brigáda rychlého nasazení. Vytvoření bojového výsadkového svazku vyzbrojeného rovněž středně těžkou bojovou technikou bylo reakcí na novou roli AČR po skončení studené války a změnu charakteru ozbrojených konfliktů ve světě. Základem pro výstavbu svazku se stal 71. prapor rychlého nasazení dislokovaný v Chrudimi, jenž vznikl 30. listopadu 1991 reorganizací 71. výsadkového úderného praporu a k 1. dubnu 1994 byl transformován na 43. výsadkový mechanizovaný prapor. Ten má v rámci brigády výsadní postavení. A to nejen proto, že byl jednotkou, od níž se odvíjela výstavba celého svazku, ale i proto, že jde současně o jediný plně funkční výsadkový prapor celé brigády. Příslušníci 43. výsadkového mechanizovaného praporu jsou předurčení k plnění speciálních bojových úkolů, jako je ničení a narušování činnosti důležitých prvků sestavy protivníka, provádění průzkumu i vzdušných tak-tických výsadek.

Mottem 43. výsadkového mechanizovaného praporu je heslo „Pot šetří krev“ a v tomto duchu je také veden výcvik. Výsadkáři si při něm nejen zvyšují svou fyzickou a psychickou odolnost, ale hlavně poznávají, co znamená opravdové kamarádství.

Mimořádná pozornost je při výcviku věnována výsadkové přípravě. Jejím úkolem je zajistit připravenost k seskoku padákem z malých výšek do složitého terénu se schopností okamžitě po dopadu zahájit bojovou činnost.

Příslušníci 43. výsadkového mechanizovaného praporu disponují specifickou výzbrojí a výstrojí včetně víceúčelové pancéřovky Carl Gustaf určené k ničení obrněných i nepancéřovaných cílů.

Výsadní postavení 43. výsadkového mechanizovaného praporu potvrdila i vojenská přehlídka 28. října 2008, kdy šel v čele přehlídkové sestavy brigády i Armády České republiky.

43. výsadkový mechanizovaný prapor Československých parašutistů II.

V březnu 2008 se příslušníci praporu zúčastnili cvičení Urban I na mezinárodní výcvikové základně Joint Multinational Readiness Center v Hohenfelsu v Německu, které bylo zaměřeno na boj v zastavěných oblastech a provádění mobilních patrol s využitím vrtulníků.

Vlevo příslušník 43. chrudimského praporu s moderní útočnou puškou CZ 805 BREN.

Již od roku 1994 se příslušníci 43. výsadkového mechanizovaného praporu účastní – často společně s dalšími jednotkami 4. brigády rychlého nasazení – společných cvičení s vojáky armád NATO. Nejprve v rámci projektu Partnerství pro mír, od března 1999 již jako příslušníci armády Severoatlantické aliance.

Vojáci praporu jsou vedeni k preciznímu plnění úkolů bojové činnosti a v nástavbové přípravě zvládají zásady profesionálního působení ve speciálních operacích. Vyvrcholením jejich výcviku jsou taktická cvičení s bojovou střelbou.

První společná cvičení s jednotkami spojenců ze zemí NATO zpočátku sloužila především k seznámení se standardy aliančních armád. Již tehdy však patřili chrudimští výsadkáři díky své všestranné připravenosti k nejlepším. Tuto vysokou úroveň si udržují i nadále a důstojně reprezentují nejen Armádu České republiky, ale i svou vlast.

Příslušník 43. výsadkového mechanizovaného praporu při střelbě z granátometu CZ 805 G1 ráže 40 × 46.

43. výsadkový mechanizovaný prapor v zahraničních operacích

Příslušníci 43. výsadkového mechanizovaného praporu byli do zahraniční mise poprvé vysláni v roce 1990 v rámci operace Pouštní bouře (tehdy ještě jako 71. výsadkový úderný prapor). Po vzniku 4. brigády rychlého nasazení působili spolu s příslušníky dalších jednotek svazku v mírových misích UNPROFOR a UNCRO v bývalé Jugoslávii a v roce 1996 se stali základem prvního kontingentu mise IFOR v Bosně a Hercegovině. Podíleli se i na misích v Kosovu a Albánii, pomáhali při zemětřesení v Turecku a jako první organický prapor v historii AČR byli v roce 2000 nasazeni do mise SFOR II v Bosně a Hercegovině. Následovaly mise v Makedonii (2001), Kosovu (2003, 2006), Kuvajtu a Iráku (2003). Od roku 2007 přišel na řadu Afghánistán, v březnu letošního roku operace v Mali.

Od dubna 2007 tvořili „chrudímáci“ jádro 5. a 6. kontingentu Armády ČR v silách ISAF (PRT Fayzabad) v Afghánistánu. Úkolem mise bylo zajistit bezpečnost v provincii Badakšan, podporovat rekonstrukční proces a napomáhat stabilizaci a rozvoji provincie. Dne 3. května 2007 zde při sesuvu půdy a kamení tragicky zahynul podpraporčík in memoriam Nikolaj Martynov, příslušník průzkumné čety 43. výsadkového mechanizovaného praporu. Stal se prvním vojákem naší armády, který přišel v Afghánistánu o život.

Príslušníci 43. výsadkového mechanizovaného praporu na patrole v provincii Lógar (2011).

Český PRT Lógar působil na americké základně Shank, která je pojmenována po seržantovi americké armády, který v Afghánistánu padl při plnění operačního úkolu.

V oblasti zemědělství se civilní experti českého PRT v provincii Lógar zaměřovali mimo jiné na rekonstrukci tradičních zavlažovacích systémů. Mezi největší projekty patřila rekonstrukce přehradní nádrže Surchab v distriktu Mohamad Agha.

Muži s červenými barety

Rok 2012 se stal, a to nejen z pohledu mužů nosících červený baret, rokem přelomovým. Dne 1. července 2012 se totiž náčelníkem Generálního štábu stal vůbec poprvé v dějinách naší armády výsadkář – generálporučík Petr Pavel. Na tomto snímku pořízeném 6. února 2013 v Žatci je zachycen společně s velitelem 4. brigády rychlého nasazení plukovníkem Miroslavem Hlaváčem (po jeho levici).

Jednou z dominant skotského Arisaigu je od roku 2009 Památník čs. parašutistům stojící na břehu moře, v samotném centru městečka. Centrální monument i okolo něj rozmístěné žulové kameny se jmény parašutistů a krycími názvy operací, jichž se zúčastnili, tak kolemjdoucím daleko od našich hranic připomínají památku mužů, kteří se zde v letech druhé světové války připravovali na své nebezpečné poslání na území okupované vlasti. Mnozí z nich svou lásku k ní zaplatili svými životy.

Dne 22. dubna 2010 měli příslušníci prostějovské 601. skupiny speciálních sil vzácnou příležitost setkat se s veteránem druhé světové války a bývalým důstojníkem 2. čs. paradesantní brigády v SSSR armádním generálem v. v. Tomášem Sedláčkem. Ten při příležitosti návštěvy útvaru uctil položením kytice památku jeho příslušníků, kteří zahynuli při plnění služebních úkolů. U pietního místa v areálu prostějovských kasáren následně vznikl tento unikátní snímek, na němž se snoubí živoucí tradice výsadkových jednotek naší armády s těmi, kteří pokračují v jejich budování.

Na počátku června 2013 byly rozsáhlé oblasti České republiky opět zasaženy katastrofálními povodněmi. Mezi těmi příslušníky Armády České republiky, kteří se zapojili do stavění protipovodňových zábran i odstraňování následků povodní, nemohli chybět ani muži s červenými barety (na snímku jsou příslušníci 4. brigády rychlého nasazení v rozhovoru s generálem Alešem Opatou a ministrem obrany Vlastimilem Pickem na pražské Kampě).

© Ministerstvo obrany ČR – OKP MO, 2013